

ביאורים

באים אנו לסיום ההסבר השלישי. אם בהסבר הראשון הדגש היה על מעלת המקדש, ובהסבר השני העיסוק היה עם מעלת עם ישראל, הרי שבהסבר השלישי קושר המהר"ל בין האדם למקדש, ובעצם בין מעלת ישראל למעלת המקדש. המקדש הראשון היה קדוש על ידי השכינה ששרתה בו. היו לעם ישראל מלוכה ושלטון עצמאי. היו לו כל התנאים לבניית ממלכה המרוממת את ה' בעולם. הפוטנציאל היה גדול מאוד. עם זאת הניסיונות היו גדולים אף הם, והעם לא עמד בהם, ונכשל. הוא השתמש בכוחותיו בצורה פסולה, וטימא את עצמו ואת המקדש.

בתקופת בית המקדש השני, לא היתה מעלה העליונה כבימי הבית הראשון. במישור הרוחני והשלטוני לא היה פוטנציאל גבוה, וגם המקדש היה רחוק ממעלת בית מקדש ראשון. אמנם היה בעם את הכוח והיכולת לאחדות - להיות אומה מאוחדת בארצה. הייתה בעם אחדות כנפש שכל כוחותיה יוצאים ממקום אחד. אמנם בזה גם היה הקלקול, ועל ידי שנאת החינם שהפרידה את הכוחות שבעם, אבד ונחרב בית המקדש.

ניתן להוסיף ולחדד שבבית ראשון הייתה מוכנות לגילוי כוחות החיים בעוצמתם. כמו שלאדם יש כוחות על ידם יכול הוא להתקדם ולהשתלם, צמיחת הגוף וריבוי התולדות בטהרה, על ידי הכוח הגופני, הפנייה אל הדברים הנכונים על ידי הכוח הנפשי, והפעילות בתורת ה' על ידי הכוח השכלי, כך בבית המקדש הראשון שרתה שכינה בגלוי, היו נביאים בקרב העם והמלכות עמדה על מכוונה. היו להם כוחות רבים ופוטנציאל גדול.

בבית שני, לעומת זאת, היו חסרים כוחות רבים בעם, ואלה שהיו, דלים היו. המלוכה לא הייתה בשיא כוחה, הנבואה נעדרה, והכהונה, כנזכר לעיל לא הייתה בטהרתה כל העת. דומה הדבר לאדם שכוחות נפשו אינם בתוקפם. אמנם, נפש האדם עוד הייתה קיימת והיא נתנה לו ולכוחותיו חיים. כך באומה נשבה רוח חיים. במישור הלאומי עוד הייתה מעלה מסויימת, שעליה היה אפשר לשמור ועל ידה להתקדם. מעלה זו הביאה לבניין המקדש, ולקשר יותר חזק עם הקב"ה. גם יכולת האומה להתעלות באמצעות האחדות נפגעה. העם הפך 'אגודות אגודות', ושנאת החינם הרסה את האמון בין הקבוצות והפרטים.

הרחבות

• שפיכות דמים לשם מצווה

על ידי שְׁנֵאת חַנּוּם. הסבר מחדש על אופייה ומהותה של שנאת חינם שפשתה בתקופת בית שני, כתב הנצי"ב: "הן בשעה שהיינו בארץ הקודש וברשותנו כמעט, בבית שני, נעתם (חשכה) ארץ וחרב הבית וגלה ישראל בסבת מחלוקת הפרושים עם הצדוקים, וגם הסב (נגרם) מחמת שנאת חנם הרבה שפיכות דמים מה שאינו מן הדין. היינו בשעה שראה פרוש שאחד מיקל באיזה דבר, אף על גב שלא היה צדוקי כלל, אלא עשה עבירה, מכל מקום מחמת שנאת חינם היה שופטו לצדוקי שמורידין אותו (שחייב מיתה), ומזה נתרבה שפיכות דמים בהיתר ולשם מצוה בטעות" [שו"ת משיב דבר א, מד]. שנאת חינם בבית שני הייתה גם בין תלמידי חכמים. מתוך שלא העריכו וכיבדו זה את זה, התפרשה כל עֲבָרָה שעבר אחד מהם אצל חבריו ככפירה גמורה. לפיכך התרחקו ממנו, ופעמים אף גרמו למותו מתוך מחשבה שהם עושים בכך מצווה. יש ללמוד מכך שגם כשעושים דברים לשם שמים, צריכות להיות לאדם טהרת הלב ומידות טובות. זאת כדי שלא יטעה ויעשה מעשים שאינם טובים מתוך רצון לעשות טוב.

במקדש ראשון קדושת האדם היתה עליונה, ג' עבירות מבטלים קדושתו

וְהָיָה הַחֲטָא בְּמִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן בְּעִבּוּדָה זָרָה, גְּלוּי עֲרִיזוֹת וּבִשְׁפִיכוֹת דָּמִים, וְאֵילוּ בְּמִקְדָּשׁ שֵׁנִי הָיָה הַחֲטָא הַרְגִיל בָּם שְׁנֵאת חַנּוּם. וְזֶה מְבֹאֵר לְמַעַל, כִּי בְּמִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן רָאוּי הָיָה לְהֵם דְּקָא הַפְּרִישָׁה מְאֹלוּ הַחֲטָאִים, בְּמָה שֶׁהָיָה מִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן בְּיַנְיָהֶם, שֶׁהָיָה קְדוּשׁ בְּקִדְשָׁה אֶלְקִית בְּיוֹתֵר. וְרָאוּי לְאָדָם, אֲשֶׁר הוּא דוֹמָה לְמִקְדָּשׁ, לְהִיּוֹת קְדוּשׁ וְרַחוּק מִן הַדְּבָרִים הַמְּטַמְּאִים אֶת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר שׁוֹכֵן בְּמִשְׁכַּן הָאָדָם. וְטַהַרְתּוּ הוּא עַל יְדֵי ג' דְּבָרִים אֵלוּ, עַל יְדֵי שְׁפוּרֵשׁ מִן עִבּוּדָה זָרָה, גְּלוּי עֲרִיזוֹת, שְׁפִיכוֹת דָּמִים, שְׂבִיזָה נִשְׁאָר הַהִיכָל, שֶׁהוּא הָאָדָם שְׂבוּ מִשְׁכַּן נִשְׁמַת הָאָדָם, קְדוּשׁ וְטַהוּר, כְּמוֹ שֶׁהוּא מְבֹאֵר לְמַעַל. וְהִרְאִישׁוּנִים הָיָה הַיֵּצֵר הָרַע מְגַרֵה בָהֶם, עַד שֶׁהִבִּיא אוֹתָם יֵצֵר הָרַע אֶל אֵלוּ ג' חֲטָאִים, כְּאֲשֶׁר הָיָה מְעַלְתָם בְּג' דְּבָרִים אֵלוּ, וְכְמוֹ שֶׁהִתְבָּאֵר לְמַעַל. לִכְךָ הָיָה הַיֵּצֵר הָרַע מְגַרֵה בָהֶם, עַד שֶׁהִבִּיא אוֹתָם אֶל אֵלוּ ג' חֲטָאִים, שֶׁהֵם טְמֵאוֹת הַגּוּף וְהַנֶּפֶשׁ, וְהַשְׂכָּל, וּבִזָּה הָיוּ מְטַמְּאִים אֶת הַמִּקְדָּשׁ, שִׁישׁ לוֹ ג' מַחְנוֹת שֶׁל קִדְשָׁה. וּבְמִקְדָּשׁ שֵׁנִי, רָאוּי הָיָה לְהֵם הַחֲבוּר וְהַאֲחֻדוֹת, שֶׁכְּבָר הִתְבָּאֵר לְמַעַל כִּי הַנֶּפֶשׁ הִזָּה הוּא כַּח אֶחָד, אֶף שִׁיּוּצָאִים מְפִנּוּ כַחוֹת מַחְלָקִים, מְכַל מְקוּם כַּח הַנֶּפֶשׁ כּוֹלֵל כֹּל הַחֲלָקִיּוֹת, הוּא אֶחָד בְּלִבְד, וְזֶה הָיָה מְעַלְתָם. וְלִכְךָ הָיָה הַיֵּצֵר הָרַע מְגַרֵה בָהֶם, וְלִפְיָךְ מִקְדָּשׁ שֵׁנִי חָרַב עַל יְדֵי שְׁנֵאת חַנּוּם.

כָּלֵל הַדְּבָר, כִּי אֵלוּ שֵׁנִי דְבָרִים שְׁקוּלִים, הַמִּקְדָּשׁ וְהָאָדָם. כִּי בְהִיכַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּבוֹד ה' זָרַח עָלָיו, וְכָךְ בְּהִיכַל הָאָדָם שׁוֹכֵן כְּבוֹד הַנֶּשְׁמָה, וְיִשְׁיַבְתָּהּ בְּהִיכָלָה דוֹמָה לְכְבוֹד ה', כְּדֹאֲיָתָא בְּפֶרֶק קָמָא דְבְרָכוֹת (א. כ.): 'הֲנִי חֲמִשָּׁה בְרָכִי נִפְשִׁי נִפְגַּד מִי אֲמַרְם דּוּד? לֹא אֲמַר דּוּד אֲלֵא כִּנְגַד הַקְּדוּשׁ בְּרוּף הוּא, וְכִנְגַד הַנֶּשְׁמָה, מָה הַנֶּשְׁמָה? וְכִוּו'. וְלִכְךָ כְּאֲשֶׁר הָיוּ כָל כַחוֹת הַנֶּשְׁמָה בְּקִדְשָׁה, וְלֹא הָיוּ מְטַמְּאִין אוֹתָהּ, גַּם כִּן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָיָה שׁוֹכֵן בְּהִיכָל שְׁלוֹ בְּאֶרֶץ בְּקִדְשָׁתָם. וְכֹאֲשֶׁר נְטַמָּא הָאָדָם, אִזּוּ נְטַמָּא מְזָה גַם כִּן הִיכַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְיֵשׁ בִּזָּה רְאִיזוֹת בְּרוּרוֹת, וְאִין לְהֶאֱרִיף בְּמִקּוּם הִזָּה עוֹד.

החטאים שגרמו לחורבן בית ראשון היו עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים, ואילו במקדש שני היה החטא של שנאת חינם. כבר התבאר למעלה כי דווקא במקדש ראשון היה ראוי להם להתרחק משלושת עבירות אלו, כי מקדש ראשון היה קדוש בקדושה אלוקית עליונה. לכן ראוי לאדם, אשר הוא דומה למקדש, להיות קדוש ומובדל מהחטאים המטמאים את הנפש השוכנת במשכן האדם. קדושת האדם וטהרתו כאשר הוא מתרחק משלושת העבירות: עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים. בדרך בית ראשון, היה היצר הרע מתגרה מאוד מפני מעלתם, עד שהביא אותם לחטוא בשלושת העבירות, שהן טומאת כל חלקי האדם, הגוף, הנפש והשכל, כמו שהתבאר. בשלושת חטאים אלו טמאו את המקדש, שהיו בו שלוש מחנות קדושה, כנגד שלוש חלקי האדם. במקדש שני הייתה ראויה להם האחדות, כנגד הנפש שהיא אחת, והיא כוללת ומאחדת בתוכה את כל החלקים, והאחדות היא מעלתם. לכן היצר התגרה בהם באותה נקודה שהיא מעלתם, החטיא אותם בשנאת חינם, וחרב הבית השני בגלל שנאת חינם.

כללו של דבר, המקדש והאדם תואמים זה לזה. בהיכל ה', במקדש, כבוד השם יתברך זורח, וכן בהיכל האדם שוכנת הנשמה האלוקית. מציאות הנשמה בהיכל האדם דומה לכבוד ה' השוכן במקדש, כמו שמצאנו בדברי חכמים במסכת ברכות: ¹חמישה פסוקי ברכי נפשי כנגד מי אמרם דוד? לא אמרם אלא כנגד הקב"ה וכנגד הנשמה, ²מה הקב"ה מלא כל העולם, אף הנשמה מלאה את כל הגוף. מה הקב"ה רואה ואינו נראה, אף הנשמה רואה ואינה נראית. מה הקב"ה זן את כל העולם כולו, אף הנשמה זנה את כל הגוף. מה הקב"ה טהור, אף הנשמה טהורה. מה הקב"ה יושב בחדרי חדרים, אף הנשמה יושבת בחדרי חדרים. תבוא הנשמה שיש בה חמישה דברים אלו, ותשבח למי שיש בו חמישה דברים אלו. כאשר היו כוחות הנשמה בקדושה, גם הקב"ה היה שוכן בהיכלו אשר בארץ. וכאשר נטמא משכן האדם, נטמא גם היכל השם יתברך. לעניין זה ישנן ראיות ברורות, ואין להאריך במקום זה עוד.

קדושת בתי המקדש תואמת לקדושת האדם

